

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

PARLAMENTNÍ
INSTITUT

VYBRANÁ TÉMATA

Aktuální vývoj v klimatické a energetické politice

Balíček Fit for 55, konference COP26, ambice států a další vybrané aktuality

Obsah:

ÚVOD	4
KONFERENCE OSN O ZMĚNĚ KLIMATU V GLASGOW	4
OHLÁŠENÉ AMBICE SMĚREM KE COP26	6
NAVÝŠENÍ AMBICÍ EU	8
KLIMATICKÉ CÍLE JEDNOTLIVÝCH ČLENSKÝCH STÁTŮ EU	15
KLIMATICKÉ ŽALOBY	16
ZÁVĚR	19

Vybraná témata č. 16/2021
Říjen 2021
autor: Eva Balounová

Shrnutí

Začátkem listopadu 2021 proběhne ve skotském Glasgow **Konference OSN o změně klimatu**, kde se očekává diskuze ohledně financování klimatických opatření, obchodování s emisemi či časových rámců pro příspěvky smluvních stran Pařížské dohody. Jelikož stávající příspěvky smluvních stran Pařížské dohody nevedou k cíli požadovanému Pařížskou dohodou o změně klimatu, tedy k nárůstu globální teploty o maximálně 2 °C, očekává se také **představení ambicióznějších závazků** ze strany smluvních stran. Některé státy již toto navýšení ambicí oznámily s předstihem, jako například Evropská unie či Spojené státy americké. Mnoho zemí se také zavazuje k cíli dosažení **klimatické neutrality**, který je také požadován Pařížskou dohodou. Kromě těchto dvou cílů se v poslední době hovoří také o cíli **odklonu od spalovacích motorů**, i k tomuto cíli se již přihlásilo poměrně mnoho států.

Evropská unie avizovala navýšení svého klimatického úsilí již v **Zelené dohodě pro Evropu** na konci roku 2019 a poté byly cíle snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 o 55 % a dosažení klimatické neutrality do roku 2050 zakotveny i do tzv. **klimatického zákona**. Konkrétní plány, jak těchto cílů dosáhnout, byly představeny v červenci 2021 v rámci **balíčku Fit for 55**, který novelizuje stěžejní klimatickou legislativu EU (EU ETS, zdanění energie, podpora obnovitelných zdrojů, podpora energetické účinnosti, přísnější normy pro nové automobily) a představuje i nové mechanismy (uhlíkové clo a sociální klimatický fond). Projednávání balíčku se očekává i během českého předsednictví v Radě EU.

Nicméně jednotlivé členské státy EU přijímají mnohdy i přísnější opatření a to nejen v oblasti snižování emisí skleníkových plynů, ale právě i co se týče odklonu od spalovacích motorů. Řada států má také tzv. **klimatický zákon**, který zakotvuje důležitost přechodu na nízkouhlíkové hospodářství. To se děje mnohdy i v důsledku toho, že jsou jednotlivé vlády žalovány z důvodu nízkých klimatických ambicí či jejich nedodržování (Nizozemsko, Německo). Taková **žaloba** byla podána již i v České republice. Na druhou stranu, i fosilní společnosti se brání legislativě na ochranu klimatu soudní cestou. Z toho důvodu se nyní hovoří o nutnosti reformovat **Smlouvu o energetické chartě**, jelikož státy se obávají mnohamilionových žalob v souvislosti s útlumem využívání uhlí.

Obsah

ÚVOD	4
KONFERENCE OSN O ZMĚNĚ KLIMATU V GLASGOW	4
STÁVAJÍCÍ SITUACE – NEDOSTATEČNÉ AMBICE?.....	4
OHLÁŠENÉ AMBICE SMĚREM KE COP26	6
PŘEHLED KLIMATICKÝCH AMBICÍ	7
ČÍNA.....	8
USA	8
NAVÝŠENÍ AMBICÍ EU	8
ZELENÁ DOHODA	8
KLIMATICKÝ ZÁKON	8
BALÍČEK FIT FOR 55	9
PROJEDNÁVÁNÍ BALÍČKU A DALŠÍ NÁVRHY	12
FINANCOVÁNÍ ZELENÉ DOHODY PRO EVROPU - POMOC UHELNÝM REGIONŮM	13
<i>Fond pro spravedlivou transformaci</i>	13
KLIMATICKÉ CÍLE JEDNOTLIVÝCH ČLENSKÝCH STÁTŮ EU	15
KLIMATICKÉ ZÁKONY.....	15
KLIMATICKÉ ŽALOBY	16
SNAHA O MODERNIZACI SMLOUVY O ENERGETICKÉ CHARTĚ	17
ZÁVĚR	19

Úvod

Tato práce představuje aktuální trendy v klimatické a energetické politice nejen v Evropské unii, ale i v mezinárodním společenství. Představuje nadcházející Konferenci OSN o změně klimatu, která proběhne na začátku listopadu ve Skotsku, a očekávání směrem k ní panující. V tomto ohledu jsou analyzovány závazky a přísliby jednotlivých států v ochraně klimatu, nejen balíček Fit for 55 navazující v Evropské unii na Zelenou dohodu, ale i přísliby Číny, USA a dalších velmocí. Jsou zmíněny nejen cíle v oblasti klimatu, ale i cíle v oblasti elektromobility. Kromě vlastního příspěvku Evropské unie, kde je rozebrán obsah balíčku Fit for 55 a další opatření týkající se zejména financování, jsou zmíněny i ambicióznější cíle jednotlivých členských států, včetně vlastních klimatických zákonů. V poslední části práce je popsán současný trend klimatických žalob (např. nedávné významné rozhodnutí v Německu) a s ním související snaha o modernizaci Smlouvy o energetické chartě.

Konference OSN o změně klimatu v Glasgow

Ve dnech 31. října až 12. listopadu 2021 proběhne ve skotském Glasgow 26. setkání smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (COP 26).¹ Setkání mělo proběhnout již na konci roku 2020, vzhledem k pandemii covid-19 však došlo k jeho posunu.²

Na setkání má dojít kromě jiného k představení aktualizovaných vnitrostátně stanovených příspěvků smluvních stran Pařížské dohody do roku 2030 a má dojít k doladění některých detailů Pařížské dohody – například systému obchodování s emisemi³ či časových rámců pro příspěvky. Je očekávána debata ohledně financování i ukončování využívání uhlí. Směrem ke COP 26 jsme mohli v médiích zaznamenat určité zajímavé signály, např. Čína ohlásila, že již nebude budovat nové uhelné elektrárny v zahraničí.⁴ Turecko zase ratifikovalo Pařížskou dohodu.⁵

Konference OSN o změně klimatu - COP

Konference smluvních stran (COP) je hlavním orgánem Rámcové úmluvy o změně klimatu z roku 1992 složeným ze zástupců vlád jednotlivých smluvních států. Konference se konají každý rok zpravidla na podzim a jsou na nich přijímána důležitá rozhodnutí v oblasti klimatu. Na COP21 v Paříži v roce 2015 byla přijata Pařížská dohoda, která se vztahuje na období po roce 2020. Předtím v roce 1997 byl dohodnut Kjótský protokol, který se vztahoval na roky 2008 – 2012, resp. poté byl prodloužen do roku 2020.

Stávající situace – nedostatečné ambice?

Pařížská dohoda o změně klimatu z roku 2015 stanoví cíl udržet nárůst průměrné globální teploty výrazně pod hranicí 2 °C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí, případně usilovat o to, aby nárůst teploty nepřekročil 1,5 °C. Pařížská dohoda však smluvním stranám nestanoví konkrétní cíle, o kolik mají snížit své emise. Stanoví však, že v druhé polovině tohoto století má být dosaženo klimatické neutrality. Smluvní strany mají samy oznámit svoje závazky vedoucí k cílům (nazývané

¹ Summit hostí Spojené království Velké Británie a Severního Irsku (dále jako Spojené království) společně s Itálií.

² Neziskové organizace však kritizují i jeho organizaci v roce 2021, uvádějí, že jsou znevýhodněni zástupci rozvojových států, kde ještě není taková proočkovanosť proti covid-19. (Viz např. zde: NGOs say COP26 climate summit must be postponed [online]. Paris: France24, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/live-news/20210907-ngos-say-cop26-climate-summit-must-be-postponed>).

³ Implementace článku 6 Pařížské dohody.

⁴ Čína slíbila, že nebude budovat nové uhelné elektrárny v zahraničí [online]. Praha: Oenergetice.cz, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://oenergetice.cz/uhli/cina-slibila-ze-nebude-budovat-nove-uhelne-elektrarny-v-zahranici>.

⁵ Turkey ratifies Paris climate agreement; last G20 country to do so [online]. Reuters, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/business/environment/turkey-ratifies-paris-climate-agreement-last-g20-country-do-so-2021-10-06/>.

jako vnitrostátně stanovené příspěvky) a rovněž by měly formulovat dlouhodobé strategie nízkoe emisního rozvoje.

První hodnocení (zamýšlených) vnitrostátně stanovených příspěvků však ukázala, že **ambice jednotlivých států nebudou postačovat k dosažení cílů Pařížské dohody**. Odhaduje se, že stávající legislativa na ochranu klimatu povede k nárůstu o cca 2,9 až 3,1 °C, ⁶ pozitivnější odhady hovoří o oteplení o 2,6 °C do roku 2100.⁷ Zatím oznámené vnitrostátně stanovené příspěvky při dodržení prozatímních proklamovaných příslibů povedou k nárůstu celosvětové teploty nejméně o 2,4 °C,⁸ optimistické scénáře z října 2021 předpokládají oteplení o 2,1 °C do roku 2100, nicméně po tomto roce je očekáván další růst.⁹ Představené cíle totiž nevedou k dosažení klimatické neutrality po roce 2050. K dodržení cílů Pařížské dohody je tedy potřeba nejen zvýšit ambice ohledně oznámených příslibů,¹⁰ ale rovněž přísliby převést do praxe. Emise skleníkových plynů navíc zatím meziročně stále rostou.¹¹

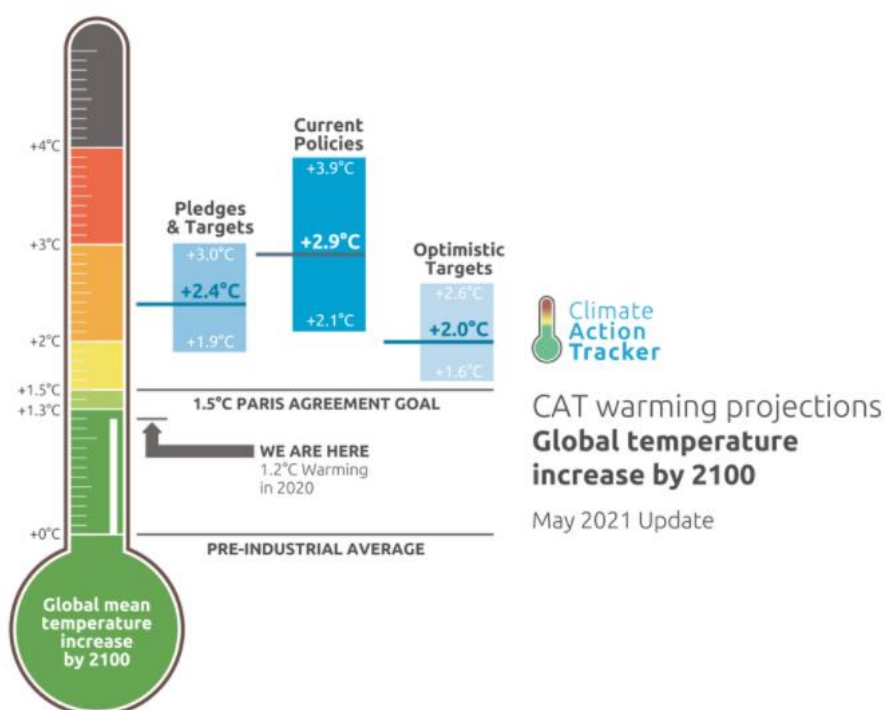

Schéma: Cíle Pařížské dohody, stávající politiky, představené přísliby. Zdroj: Climate Action Tracker

⁶ Climate Action Tracker: Temperatures [online]. New Climate Institute, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://climateactiontracker.org/global/temperatures/>.

⁷ World Energy Outlook 2021 [online]. Paris: International Energy Agency [cit. 2021-10-18]. Dostupné z: <https://iea.blob.core.windows.net/assets/ed3b983c-e2c9-401c-8633-749c3fefb375/WorldEnergyOutlook2021.pdf>.

⁸ CAT warming projections, May 2021, Climate Action Tracker, [online]. [cit. 31. 8. 2021]. Dostupné z: <https://climateactiontracker.org/>.

⁹ World Energy Outlook 2021 [online]. Paris: International Energy Agency [cit. 2021-10-18]. Dostupné z: <https://iea.blob.core.windows.net/assets/ed3b983c-e2c9-401c-8633-749c3fefb375/WorldEnergyOutlook2021.pdf>.

¹⁰ Climate Action Tracker: Temperatures [online]. New Climate Institute, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://climateactiontracker.org/global/temperatures/>.

¹¹ Podle zvláštní zprávy IPCC, pokud „chceme omezit globální oteplování na 1,5 °C, budeme muset snížit emise CO₂ o cca 45 % do roku 2030 (oproti roku 2010).“ Snaha udržet globální oteplění na úrovni 1,5 °C bude vyžadovat přechod na nízkouhlikovou ekonomiku – uhlíkově neutrální ekonomiku – do roku 2050. Aby se podařilo omezit globální oteplění na hranici 2 °C, bylo by zapotřebí, aby do roku 2030 emise CO₂ klesly asi o 25 % a dosáhly nuly okolo roku 2070. Rovněž emise ostatních skleníkových plynů musí významně klesat. ([Zvláštní zpráva ke globálnímu oteplění o 1,5 °C z roku 2018](#)).

V srpnu 2021 byla zveřejněna [první část Šesté hodnotící zprávy](#) Mezivládního panelu pro změnu klimatu. Ačkoliv doporučení tohoto expertního panelu OSN nejsou pro státy závazná, bývají podkladem pro klimatická jednání. Zpráva hovoří o mnoha již známých faktech, ovšem nyní potvrzených s vyšší měrou vědecké jistoty. Zpráva také hovoří o nutnosti vyvíjení co nejvyššího úsilí k odvrácení nejhorších dopadů změny klimatu. Poznatky zprávy jsou například:

- Ke zvýšení globální teploty o 1,5 °C dojde pravděpodobně již v roce 2040;
- Lidskou činnost lze s vysokou mírou jistoty spojit s následky klimatické změny v podobě extrémních jevů počasí, tání ledovců a oteplování oceánů;
- Vyšší pozornost by měla být upřena na metan;
- Blížíme se k tzv. bodům zlomu.

Další části zprávy věnující se adaptaci a nástrojům k „předejití toho nejhoršího“ budou zveřejněny v roce 2022.

Největší světoví znečišťovatelé¹²

Největšími světovými znečišťovateli emisemi skleníkových plynů jsou Čína (cca 29 %), Spojené státy americké (cca 14 %) a Evropská unie (cca 9,6 %). Následuje Indie (cca 6,6 %), Rusko (cca 4,8 %), Japonsko (cca 3,6 %), Írán, Indonésie, Jižní Korea, Saudská Arábie, Kanada, Jihoafrická republika, Brazílie, Mexiko, Austrálie, Turecko a Velká Británie.¹³ Například Írán Pařížskou dohodu ještě neratifikoval, Turecko oznámilo ratifikaci letos na podzim.

Ohlášené ambice směrem ke COP26

Směrem ke COP26 již jednotlivé smluvní strany Pařížské dohody aktualizovaly své závazky a deklarovaly navýšení svých klimatických ambicí, další přísliby se očekávají. To, že státy příslibily určité cíle, však ještě neznamená, že byly promítnuty do vnitrostátní legislativy.

Svoje ambice navýšily již například Spojené státy americké s nástupem nového prezidenta Joe Bidena, Evropská unie s nástupem nové Evropské komise pod vedením Ursuly von der Leyen, Japonsko, Jižní Korea, Kanada, Jihoafrická republika nebo Norsko. Spojené království Velké Británie a Severního Irsku jako hostitelská země nadcházející Konference OSN o změně klimatu si stanovila cíl 68 % snížení emisí do roku 2030 a 78 % snížení emisí do roku 2035.

Mnoho zemí se také již zavázalo k cíli dosažení klimatické popřípadě uhlíkové neutrality. Velká část zemí se zavázala k tomuto cíli do roku 2050, Čína do roku 2060, některé státy si však stanovily ambicióznější cíle (Švédsko, Rakousko či Finsko). Německo si stanovilo cíl dosáhnout 65% snížení emisí do roku 2030 a dosažení klimatické neutrality do roku 2045.

Kromě toho také mnoho zemí navrhuje cíl pro zákaz prodeje nových automobilů se spalovacími motory (jedná se zejména o osobní automobily a lehká užitková vozidla). Takový cíl si kromě EU stanovily i Kalifornie v USA, Čína, Indie, Japonsko, Jižní Korea, Kanada, Spojené království či Norsko. Kromě toho si jej již stanovila i řada členských států Evropské unie (Německo, Nizozemsko, Švédsko, Slovinsko, Španělsko, Portugalsko, či Dánsko). Tyto plány jsou však většinou ve stadiu návrhu (stejně tak jako na úrovni Evropské unie).

¹² Tato tabulka nereflektuje emise tzv. na hlavu (*per capita*), dostupné např. zde: <https://www.worldometers.info/co2-emissions/co2-emissions-per-capita/>

¹³ Carbon dioxide emissions in 2009 and 2019, by select country* [online]. Statista, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/270499/co2-emissions-in-selected-countries/>.

Přehled klimatických ambicí

	Cíl pro pokles emisí do roku 2030 ¹⁴	Dosažení uhlíkové/klimatické neutrality ¹⁵	Plán odklonu od spalovacích motorů ¹⁶
Čína	Snaha o pokles emisí do roku 2030, cíle pro energetickou účinnost a OZE	2060 (uhlíková neutralita)	2035 ¹⁷
USA	50 – 52 % oproti roku 2005	2050	Kalifornie - 2035
EU	55 % oproti roku 1990	2050	2035 ¹⁸
Indie	33 – 35 % oproti 2005		2030
Rusko	30 % oproti 1990	2060	
Japonsko	46 % oproti 2013	2050	2035
Indonésie	29 % (41 % s finanční pomocí)		
Jižní Korea	40 % oproti roku 2017 ¹⁹	2050	2025
Kanada	40 – 45 % oproti roku 2005	2050	2035 ²⁰
Jihoafrická republika	Roční emise mezi 350 a 420 MtCO _{2e} ²¹	2050	
Brazílie	43 % oproti roku 2005	2060 (podmíněně s finanční pomocí)	2060 ²²
Austrálie	26 – 28 % oproti roku 2005		
Spojené království	68 % oproti 1990	2050	2030 ²³
Norsko	50 – 55 % oproti roku 1990		2025

Tabulka: Cíle jednotlivých smluvních stran Pařížské dohody. Některé cíle představují aktualizované hodnoty právě směrem ke COP26, u některých států se aktualizace očekává. (Vlastní zpracování).

¹⁴ Čerpáno z: Climate Action Tracker [online]. New Climate Institute, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://climateactiontracker.org/>, pokud není uvedeno jinak.

¹⁵ Čerpáno z Ibid., pokud není uvedeno jinak.

¹⁶ Zpravidla se zákaz vztahuje na prodej nových osobních automobilů a malých dodávek. Kde není uvedeno jinak, bylo čerpáno z: Zákaz spalovacích motorů oznámilo už 31 zemí světa. Které to jsou? [online]. Praha: auto-mania.cz, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://auto-mania.cz/zakaz-spalovacich-motoru-oznamilo-uz-31-zemi-sveta-ktere-to-jsou/>.

¹⁷ China joins list of nations banning the sale of old-style fossil-fuelled vehicles [online]. World Economic Forum, 2020 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.weforum.org/agenda/2020/11/china-bans-fossil-fuel-vehicles-electric/>.

¹⁸ Návrh Evropské komise.

¹⁹ S.Korea to raise emissions reduction goal to 40% by 2030 [online]. Taiwan: Taiwan News, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/4309699>.

²⁰ Canada to ban sale of new fuel-powered cars and light trucks from 2035 [online]. Reuters, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: [https://www.reuters.com/world/americas/canada-ban-sale-new-fuel-powered-cars-light-trucks-2035-2021-06-29/#:~:text=Americas-Canada%20to%20ban%20sale%20of%20new%20fuel%20powered,and%20light%20trucks%20from%202035&text=OTTAWA%2C%20June%2029%20\(Reuters\),Trudeau's%20government%20said%20on%20Tuesday](https://www.reuters.com/world/americas/canada-ban-sale-new-fuel-powered-cars-light-trucks-2035-2021-06-29/#:~:text=Americas-Canada%20to%20ban%20sale%20of%20new%20fuel%20powered,and%20light%20trucks%20from%202035&text=OTTAWA%2C%20June%2029%20(Reuters),Trudeau's%20government%20said%20on%20Tuesday).

²¹ South Africa Adopts Tougher Emission Goal Before COP26 [online]. Bloomberg.com, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-09-20/south-africa-adopts-lower-emission-target-ahead-of-cop26-meeting#:~:text=The%20target%2C%20known%20as%20the,a%20cabinet%20statement%20on%20Monday>.

²² Brazil pushing through ban on internal combustion engines [online]. Bnamericas, 2018 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.bnamericas.com/en/news/brazil-pushing-through-ban-on-internal-combustion-engines>

Čína

Čína oznámila na konci září 2020 plán dosáhnout uhlíkové neutrality do roku 2060. Tento cíl oznámil prezident Xi Jinping na virtuálním Valném shromáždění OSN.²⁴

USA

Prezident Joe Biden oznámil navýšení klimatického cíle USA na virtuálním klimatickém summitu v dubnu 2021. Oznámil, že USA sníží své emise skleníkových plynů do roku 2030 o 50 – 52 % oproti roku 2005. To představuje významné navýšení oproti původně uvažovaným 26 až 28 %, stále se však jedná o nižší cíl, než je ten evropský. Pokud cíl USA přepočteme oproti roku 1990, dojdeme totiž ke snížení o pouhých 40 %.²⁵ Joe Biden také již dříve avizoval dosažení klimatické neutrality („*net zero emissions*“) USA nejdéle do roku 2050.²⁶ Spojené státy americké rovněž prostřednictvím prezidenta Bidena znovu přistoupily k Pařížské dohodě začátkem roku 2021, poté, co pod vedením předchozího prezidenta Donalda Trumpa oficiálně od Pařížské dohody odstoupily.

Navýšení ambicí EU

Po volbách do Evropského parlamentu v květnu 2019 byla předsedkyní Evropské komise zvolena Ursula von der Leyen, která již v rámci své nominace na tento post v Politických směrech představila tzv. Zelenou dohodu pro Evropu jako první prioritu nové Evropské komise, kde deklarovala, že by se Evropa měla stát prvním klimaticky neutrálním kontinentem na světě.

Zelená dohoda

Sdělení [Zelená dohoda pro Evropu](#) (*The European Green Deal – EGD*) bylo Evropskou komisí představeno 11. prosince 2019. **Zelená dohoda pro Evropu deklaruje cíl snížit emise skleníkových plynů v EU do roku 2030 o 50 až 55 %²⁷ a do roku 2050 dosáhnout klimatické neutrality.** Za tímto účelem Komise deklarovala představit v roce 2020 Návrh evropského právního rámce pro klima a Komplexní plán na odpovědné zvýšení cíle EU v oblasti klimatu na 50 % a směrem k 55 %. Rovněž do června roku 2021 slíbila představit návrhy na revizi příslušných legislativních předpisů umožňujících relevantní snížení emisí.

Klimatický zákon

Poté, co se na cíli klimaticky neutrální EU do roku 2050 [dohodla v prosinci 2019 Evropská rada](#) (s výjimkou Polska) byl v březnu 2020 vydán [návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení \(EU\) 2018/1999 \(evropský rámec pro klima, někdy také jako klimatický zákon, dále jako „původní návrh“\)](#), který **stanoví cíl na úrovni EU dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality.**

V září 2020 bylo vydáno sdělení Komise [Zvýšení cílů Evropy v oblasti klimatu do roku 2030 – Investice do klimaticky neutrální budoucnosti ve prospěch našich občanů](#) (dále jen „sdělení“), které předložilo závěry, že **snížení emisí o 55 % do roku 2030 oproti roku 1990 je proveditelné.**²⁸

²³ Pro hybridní automobily prodlouženo do roku 2035.

²⁴ Xi Jinping: China will aim for carbon neutrality by 2060 [online]. Climate Home News, 2020 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.climatechangenews.com/2020/09/22/xi-jinping-china-will-achieve-carbon-neutrality-2060/>.

²⁵ USA chtějí do roku 2030 snížit emise o více než polovinu oproti roku 2005 [online]. Praha: EnviWeb, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <http://www.enviweb.cz/rss/242936>.

²⁶ FACT SHEET: President Biden Sets 2030 Greenhouse Gas Pollution Reduction Target Aimed at Creating Good-Paying Union Jobs and Securing U.S. Leadership on Clean Energy Technologies [online]. Washington, D.C.: The White House, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/04/22/fact-sheet-president-biden-sets-2030-greenhouse-gas-pollution-reduction-target-aimed-at-creating-good-paying-union-jobs-and-securing-u-s-leadership-on-clean-energy-technologies/>.

²⁷ Oproti původně schváleným 40 %.

²⁸ Na 55% snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 [se také shodla Evropská rada v prosinci 2020](#).

Proto bylo doprovázeno [pozměněným návrhem nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení \(EU\) 2018/1999](#) (evropský rámec pro klima, dále jen „pozměněný návrh“), který již obsahuje závazný cíl snížit „čisté“ emise skleníkových plynů do roku 2030 o 55 % na úrovni EU. [Evropský rámec pro klima](#) byl finálně schválen v červnu 2021.²⁹

Balíček Fit for 55

Balíček legislativních návrhů v oblasti klimatu (také nazývaný jako balíček Fit for 55 – „Fit for 55“ package) představila Evropská komise 14. července 2021 s cílem dosáhnout splnění snížení emisí skleníkových plynů v EU do roku 2030 o 55 % (oproti roku 1990). Tento cíl vycházející ze [Zelené dohody pro Evropu](#) schválila Evropská rada v prosinci 2020 a společně s cílem klimatické neutrality do roku 2050 je závazně zakotven v [evropském rámci pro klima](#).

[Balíček Fit for 55](#) se skládá z návrhů změn stávajících legislativních předpisů (které jsou nyní nastaveny na dosažení cíle snížení emisí o 40 % do roku 2030) i z návrhů úplně nových legislativních předpisů a několika doprovodných sdělení. Celý balíček byl v pátek 16. července doplněn novou strategií EU v oblasti lesnictví.

Graf: Architektura balíčku Fit for 55, zdroj: Evropská komise³⁰

²⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999 („evropský právní rámec pro klima“). V kompromisním znění je stanoven proces k určení prozatímního cíle snížení emisí pro rok 2040, vyjasněna role zachycování uhlíku a také má být zřízen Evropský vědecký poradní výbor pro změnu klimatu (*European Scientific Advisory Board on Climate Change*). Evropský parlament návrh finálně schválil ve čtvrtek 24. června 2021, následně jej schválila i Rada.

³⁰ SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ „Fit for 55“: plnění klimatického cíle EU pro rok 2030 na cestě ke klimatické neutralitě KOM (2021) 550 v konečném znění, dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0550&from=EN>.

Mezi hlavní body balíčku patří rozšíření a posílení systému EU ETS, navržení uhlíkového cla, zdanění leteckého paliva, navýšení cílů pro podíl obnovitelných zdrojů energie a pro energetickou účinnost, nová pravidla pro emise z osobních automobilů a dodávek, či zřízení sociálního klimatického fondu.

Architektura balíčku a hlavní body:

Finanční nástroje – stanovení cen	Cíle	Standardy - předpisy
Silnější systém obchodování s emisemi (ETS) - zvýšení lineárního redukčního koeficientu, jednorázové snížení celkového emisního stropu, posílení rezervy tržní stability; v oblasti letectví postupné rušení bezplatných povolenek	Revize nařízení o sdílení úsilí – cíl 40 % snížení emisí do roku 2030 (oproti 2005) – namísto 30 %	Přísnější pravidla pro emise z osobních automobilů a dodávek – průměrné nulové emise u nově registrovaných vozidel k roku 2035 (a průběžný cíl snížení emisí o 55 % a 50 % do roku 2030 pro osobní automobily a dodávky)
Rozšíření ETS na námořní dopravu Zavedení paralelního systému pro silniční dopravu a budovy od roku 2025	Revize nařízení LULUCF – cíl pro pohlcení uhlíku ve výši 310 milionů tun ekvivalentu CO ₂ do roku 2030	Infrastruktura pro alternativní paliva (každých 60 kilometrů v případě elektrického nabíjení a každých 150 km v případě vodíkových paliv)
Revize směrnice o zdanění energie (postupné zahrnutí leteckého paliva)	Cíl 40 % podílu obnovitelných zdrojů energie do roku 2030 – namísto 32 % (rovněž cíle pro odvětví vytápění a chlazení; řešení problematiky lesní biomasy)	ReFuelEU pro letectví
Nový mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích (tzv. uhlíkové clo) – plně použitelné od roku 2026 na uhlíkově náročné produkty dovážené do EU (cement, železo, ocel, hliník, hnojiva, elektřina)	Nový cíl pro energetickou účinnost (36 – 39 %) + povinnost pro veřejný sektor každoročně renovovat alespoň 3 % celkové podlahové plochy	ReFuelEU pro námořní dopravu
Podpůrná opatření		
Nový Sociální fond pro klimatická opatření (financování z příjmů z nového systému obchodování s emisemi z paliv v budovách a silniční dopravě, primárně pomoc občanům s investicemi do energetické účinnosti, nových systémů vytápění a chlazení a čistší mobility na základě vnitrostátních plánů) Posílení Inovačního a Modernizačního fondu		

Tabulka: Hlavní body balíčku podle oblastí. (Vlastní zpracování podle průvodního Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - „Fit for 55“: plnění klimatického cíle EU pro rok 2030 na cestě ke klimatické neutralitě COM(2021) 550 final)

K obsahu balíčku

Evropská komise uvádí, že na základě analýzy posouzení dopadů zvolila kombinaci stanovení cen, cílů, norem a podpůrných opatření.

Mezi navržené finanční nástroje patří **novela směrnice o zdanění energie** zavádějící novou strukturu daňových sazeb založených na energetickém obsahu paliv a elektřiny a jejich vlivu na životní prostředí, rozšiřující základ daně a úpravu minimálních sazeb (dojde např. k postupnému zdanění leteckého paliva a těžkého oleje v námořním průmyslu).³¹ Dalším finančním nástrojem je **úprava systému pro obchodování s emisemi skleníkových plynů** (EU ETS) zvýšením lineárního redukčního koeficientu (roční snížení o 4,2 % namísto 2,2 %), jednorázovým snížením celkového emisního stropu (o 117 milionů povolenek) a posílením rezervy tržní stability. V oblasti **letectví** má dojít podle návrhů k postupnému rušení bezplatných povolenek (a úplné dražbě povolenek od roku 2027). Dále má být systém **EU ETS rozšířen na námořní dopravu** a má být **zaveden nový paralelní systém pro silniční dopravu a budovy** (od roku 2025, má dojít k redukcí o 43 % do roku 2030 oproti roku 2005). Posledním finančním nástrojem je zavedení tzv. **mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích**, kterému se přezdívá uhlíkové clo a které by se mělo od roku 2026 plně vztahovat na uhlíkově náročné produkty dovážené do EU (cement, železo, ocel, hliník, hnojiva, elektřina).

Unijní cíle jsou navýšeny ve čtyřech oblastech: **podíl obnovitelných zdrojů energie** se má zvýšit na nejméně 40 % do roku 2030, **energetická účinnost** se má do stejného roku navýšit na 36 % konečné spotřeby energie (resp. 39 % primární spotřeby energie). To je doprovázeno zvýšením cíle v oblasti sdíleného úsilí, tedy sektoru momentálně mimo EU ETS, zde má dojít ke snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 o 40 % oproti roku 2005 (namísto původních 30 %). Je revidováno rovněž nařízení LULUCF s ambicióznějším cílem pro obnovení přirozených propadů uhlíku – cíl pro pohlcení uhlíku byl navržen ve výši 310 milionů tun ekvivalentu CO₂ do roku 2030. Komise se v oblasti energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie zaměřuje zejména na budovy – jsou stanoveny cíle pro **minimální renovace veřejných budov** (každoročně 3 % plochy), či cíle pro zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie při vytápění a chlazení. V oblasti podpory obnovitelných paliv také přichází novelizace ohledně udržitelnějších podmínek pro **biomasu** – má být zamezeno např. získávat biomasu pro výrobu energie z primárních lesů, rašelinišť a mokřadů.

Nové standardy jsou plánovány v oblasti dopravy. V oblasti silniční dopravy je navrženo zpřísnění stávajících pravidel pro průměrné emise z nových vozidel – emise z osobních automobilů mají klesnout o 55 % do roku 2030 a od roku 2035 mají mít nová vozidla průměrně nulové emise.³² Podobně jsou standardy zpřísněny i pro lehká užitková vozidla (dodávky – zde pokles o 50 % do roku 2030 a o 100 % do roku 2035). To je logicky doplněno **novými pravidly pro infrastrukturu pro alternativní paliva**. Návrh nařízení stanoví minimální vzdálenosti dobíjecích stanic (každých 60 kilometrů v případě elektrického nabíjení a každých 150 km v případě vodíkových paliv). Kromě toho jsou navržena nová pravidla pro udržitelná paliva v letectví a v námořní dopravě, včetně požadavků na udržitelnou infrastrukturu pro tyto dopravní prostředky.

Poslední skupinu návrhů tvoří tzv. podpůrná opatření. Konkrétně má vzniknout **nový Sociální fond pro klimatická opatření**, do kterého mají plynout prostředky právě z nově vzniklého paralelního ETS pro budovy a silniční dopravu a mají pokrýt náklady těm, kteří jsou zvýšením cen fosilních paliv nejvíce ohroženi (nízkopříjmoví spotřebitelé). Rozpočet je navržen ve výši 72,2 miliardy eur pro roky 2025 – 2032. Kromě toho má být posílen Inovační a Modernizační fond, do kterých by

³¹ Zároveň mají být zachovány některé snížené sazby či mají být více podpořeny zranitelné domácnosti.

³² Jedná se o nulové výfukové emise. Jako bezemisní paliva bude uznána elektřina, vodík, čpavek, popř. paliva z biomasy, biopaliva a syntetická a parafínová paliva vyrobená pomocí obnovitelných zdrojů. Nejvíce podpory se očekává pro elektromobilitu a vodík, ačkoliv není definován způsob jejich výroby.

nově mělo z obchodu s emisními povolenkami plynout více prostředků. **Nová strategie EU v oblasti lesnictví**, která balíček doplňuje, si klade za cíl do roku 2030 vysadit v EU nejméně tři miliardy nových stromů.

Projednávání balíčku a další návrhy

Projednávání balíčku Fit for 55 je teprve v začátku, ale očekává se, že jeho schválení nebude snadné. Do projednávání návrhů tak zasáhne i předsednictví ČR v Radě EU v druhé polovině roku 2022. Zatím se s kritikou setkalo zejména zpoplatnění emisí ze silniční dopravy a vytápění budov, Evropský parlament se např. obává ekonomického dopadu zdražení paliv a vytápění na spotřebitele.³³ Obtížné také bude vyjednávání ohledně Sociálního fondu pro klimatická opatření či uhlíkového cla, které se snaží prosadit zejména Francie.

Vláda ČR schválila rámcové pozice k balíčku až v průběhu října 2021, v Senátu PČR již některé dokumenty projednal výbor pro hospodářství, zemědělství a dopravu 20. října 2021.³⁴

Kromě schvalování balíčku se na úrovni EU očekává vydání dalších předpisů, např. v oblasti regulace metanu. Další návrhy se očekávají i v oblasti tzv. zelené taxonomie EU. V oblasti taxonomie EU se očekává, že Komise vydá doplňkový akt v přenesené pravomoci, který se bude vztahovat na dosud nezahrnuté činnosti (jaderná energetika, zemní plyn, zemědělství). Dále bude přijat samostatný akt v přenesené pravomoci týkající se zbývajících čtyř environmentálních cílů (2022). Komise rovněž zvažuje předložit legislativní návrh týkající se podpory plynárenství.

Taxonomie EU
<ul style="list-style-type: none"> • Nařízení o taxonomii vstoupilo v platnost 12. 7. 2020, začne se uplatňovat od 1. 1. 2022. • Taxonomie je jednou z konkrétních aktivit Akčního plánu EU pro financování udržitelného růstu, který má pomoci splnit cíle Zelené dohody pro Evropu. • Taxonomie pomáhá investorům a společnostem určit, do jaké míry je určitá ekonomická činnost environmentálně udržitelná. • Ekonomická činnost je považována za environmentálně udržitelnou, pokud přispívá alespoň k jednomu z šesti environmentálních cílů,³⁵ nepůsobí újmu jinému cíli, je vykonávána s minimálními sociálními zárukami a splňuje technická screeningová kritéria. • Environmentální cíle jsou: <div style="text-align: center;"> <p>Zmírňování změny klimatu Adaptace na změnu klimatu Oběhové hospodářství Ochrana vodních a mořských zdrojů Prevence znečišťování Ochrana biologické rozmanitosti a ekosystémů</p> </div>
<ul style="list-style-type: none"> • Akt v přenesené pravomoci týkající se taxonomie EU v oblasti klimatu (tj. obsahující soubor technických screeningových kritérií k prvním dvěma cílům) byl již vydán.

³³ Europoslanci se vyjádřili k novému klimatickému balíčku. Obávají se zdražení tepla a dopravy [online]. Praha: Euractiv.cz, 2021 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/klima-a-zivotni-prostredi/news/europoslanci-se-vyjadrili-k-novemu-klimatickemu-balicku-obavaji-se-zdrazeni-tepla-a-dopravy/>.

³⁴ 107. USNESENÍ z 16. schůze konané dne 20. října 2021, Balíček dokumentů – podpora energie z obnovitelných zdrojů a energetická účinnost dostupné z: <https://senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=101245>. Senátní výbor pro záležitosti EU se má balíčkem zabývat začátkem listopadu.

³⁵ Nebo jde o přechodnou činnost.

Financování Zelené dohody pro Evropu - pomoc uhelným regionům

Evropská komise [uvádí](#), že víceletý finanční rámec EU (pro roky 2021 – 2027) bude společně s plánem hospodářské obnovy po pandemii covid-19 (*Next Generation EU*), jejichž souhrnná výše přesahuje 1,8 bilionu eur, věnovat nejméně 30 % svých kapacit na výdaje související s klimatem a veškeré výdaje mají být v souladu s Pařížskou dohodou. Národní plány obnovy mají přispívat k ekologické a digitální transformaci.³⁶ Investice do inovativních a nízkouhlíkových technologií mají být podpořeny př. taxonomií EU, standardem EU pro zelené dluhopisy, referenčními hodnotami EU v oblasti klimatu. Evropská rada v červenci 2020 uznala, že je potřeba pracovat na reformě systému vlastních zdrojů a zavést pro EU nové vlastní zdroje (viz nový paralelní systém ETS). Investice mají být zaměřeny na regiony a odvětví, které budou transformací nejvíce zasaženy.

Uhelné regiony se z důvodu procesu transformace na klimaticky neutrální ekonomiku potýkají se závažnými socioekonomickými problémy. V zájmu řešení sociálních a hospodářských důsledků byl vytvořen tzv. **mechanismus pro spravedlivou transformaci**, který se zaměřuje na uhelné a uhlíkově intenzivní regiony v EU, mezi něž se řadí také **Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský kraj**. Podpora uhelných regionů má být zaměřena na vytváření nových pracovních míst, pomoc pracovníkům při přechodu do jiných odvětví a obnovu území po těžbě či v návazném průmyslu.

Mechanismus pro spravedlivou transformaci³⁷ je součástí širšího investičního plánu pro udržitelnou Evropu a skládá se ze tří pilířů:

Mechanismus pro spravedlivou transformaci – 3 pilíře		
Nový Fond pro spravedlivou transformaci	Zvláštní režim pro spravedlivou transformaci v rámci programu InvestEU	Úvěrový nástroj pro veřejný sektor (Úvěry EIB s dotačním prvkem)

Fond pro spravedlivou transformaci

Na [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2021/1056 ze dne 24. června 2021, kterým se zřizuje Fond pro spravedlivou transformaci](#), byla nalezena shoda na jaře letošního roku a v Úředním věstníku Evropské unie bylo zveřejněno 30. června 2021. Prostředky Fondu pro spravedlivou transformaci nakonec činí 17,5 mld. eur a pocházejí jak z víceletého finančního rámce na období 2021 – 2027 (7,5 mld. eur), tak z nástroje EU na podporu oživení (10 mld. eur).

Fond bude podporovat projekty zaměřené na hospodářskou přeměnu a diverzifikaci, vytváření pracovních míst či přechod na udržitelné a klimaticky neutrální oběhové hospodářství. Hlavním cílem je pomoc při samotné rekvalifikaci, ale dotace budou poskytovány i mikropodnikům, inovátorům, vysokým školám či k investicím do nových energetických technologií, energetické účinnosti a udržitelné místní mobility. Z dotací jsou vyloučeny projekty na výstavbu či demontáž jaderných elektráren, činnosti související s tabákovými výrobky a investice do fosilních paliv.

³⁶ Z celkových finančních prostředků má alespoň 37 % přispívat k dosahování klimatického cíle.

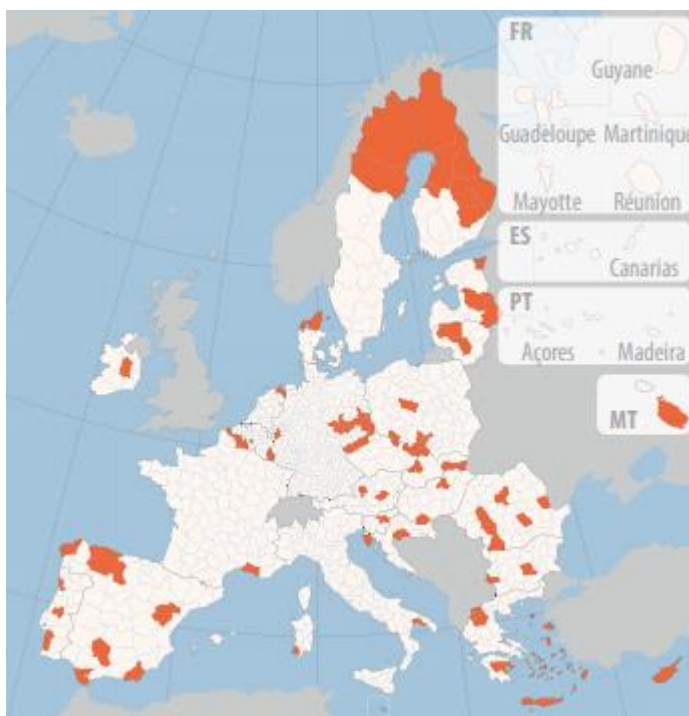
³⁷ Návrh mechanismu pro spravedlivou transformaci, včetně [Fondu pro spravedlivou transformaci](#), a [investiční plán pro udržitelnou Evropu](#), byly zveřejněny již v lednu 2020.

Podmínky

- Členské státy budou muset vypracovat tzv. **plány spravedlivé územní transformace**, v nichž určí nejvíce postižené oblasti, které by měly obdržet podporu.
- Pokud nějaký členský stát nepřijme závazek spočívající v dosažení klimaticky neutrální EU do roku 2050, bude pro něj k dispozici pouze 50 % finančních prostředků.
- Podniky ve finančních obtížích mohou získat podporu v souladu s prozatímními pravidly EU pro státní podporu stanovenými pro výjimečné okolnosti.
- Členské státy opatření spolufinancují (15 % v případě méně rozvinutých regionů, 30 % u přechodových regionů a 50 % u rozvinutějších regionů).
- Tzv. mechanismus ekologického odměňování má v případě dodatečných zdrojů ocenit členské státy, které dosáhly pokroku dříve.

Další informace

- Evropská komise již [dříve vytipovala](#) relevantní dotčená území odpovídající regionům úrovně NUTS 3 (viz mapa):

Mapa vytipovaných území, zdroj Evropský parlament³⁸

- **Česko má být čtvrtým největším příjemcem pomoci** (po Polsku, Německu a Rumunsku), rovněž [při přepočtu na obyvatele](#) je ve skupině nejvíce podpořených zemí (spolu s Bulharskem, Estonskem, Kyprem, Rumunskem a Slovinskem).
- **Česku bude přiděleno 1 493 milionů eur, tj. 8,53 % celkové částky.**
- Prostředky jsou členským státům přidělovány na základě pěti socioekonomických kritérií: emise skleníkových plynů; produkce rašeliny; ropných břidelic a ropných písků; zaměstnanost v průmyslu v uhlíkově náročných regionech a zaměstnanost v těžbě uhlí.

³⁸ A Just Transition Fund for climate-neutral EU regions [online]. Brusel: Evropský parlament, 2020 [cit. 2021-7-9]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652015/EPRS_BRI\(2020\)652015_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652015/EPRS_BRI(2020)652015_EN.pdf).

- Rozpočet nového fondu byl původně navržen ve výši 7,5 miliardy eur, poté navýšen na 40 miliard eur a nakonec byla odsouhlasena kompromisní částka 17,5 mld. eur.
- Prostředky z nástroje EU na podporu oživení mají být čerpány do konce roku 2023, zdroje z rozpočtu jsou k dispozici až do roku 2027.

Klimatické cíle jednotlivých členských států EU

Vybrané členské státy Evropské unie se již zavázaly k ambiciózním cílům bez ohledu na cíle Evropské unie. K dosažení klimatické neutrality dříve než v roce 2050 se již zavázalo Finsko, Německo, Rakousko, či Švédsko. Kromě toho již mnoho členských zemí uvažuje o cíli pro zákaz prodeje automobilů se spalovacími motory (Německo, Nizozemsko, Švédsko, Slovinsko, Španělsko, Portugalsko, či Dánsko).

Cíle členských států EU - přehled

	Cíl klimatické neutrality ³⁹	Cíl pro zákaz prodeje nových automobilů se spalovacím motorem ⁴⁰
Belgie		2026 (pro „firemní automobily“)
Dánsko		2030 – 2035
Finsko	2035	
Irsko		2030
Německo	2045	2030
Nizozemsko		2030
Portugalsko		2035
Rakousko	2040	2027 (pro taxi), jinak zvažuje rok 2030
Slovinsko		2031
Španělsko		2040
Švédsko	2045	2030

Tabulka: Cíle klimatické neutrality a odklonu od spalovacích motorů v členských státech EU (Vlastní zpracování).

Klimatické zákony

Kromě toho, jasným evropským trendem je také příprava přijímání klimatických zákonů, tedy zákonů na ochranu klimatu. Takový zákon platí např. od roku 2008 ve Spojeném království (od té doby novelizován směrem k větším ambicím), na Islandu, od roku 2017 v Norsku, Lichtenštejnsku, Švýcarsku, ale mají jej i členské státy EU [Bulharsko, Dánsko, Finsko, Irsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo (novelizovaný letošního roku), Nizozemsko, Rakousko, Švédsko, v nedávné době jej přijaly Francie či Španělsko].

³⁹ Race to Net Zero: Carbon Neutral Goals by Country [online]. Visual Capitalist, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.visualcapitalist.com/race-to-net-zero-carbon-neutral-goals-by-country/>.

⁴⁰ Zdroje např.: Phase-out of fossil fuel vehicles [online]. Wikipedia, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Phase-out_of_fossil_fuel_vehicles, Zákaz spalovacích motorů oznámilo už 31 zemí světa. Které to jsou? [online]. Praha: auto-mania.cz, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://auto-mania.cz/zakaz-spalovacich-motoru-oznamilo-uz-31-zemi-sveta-ktere-to-jsou/>, Portugal proposes fossil fuel-only car sale ban in 2035 [online]. Argus, 2021 [cit. 2021-10-11]. Dostupné z: <https://www.argusmedia.com/en/news/2175706-portugal-proposes-fossil-fuel-only-car-sale-ban-in-2035> a další.

Evropské státy s klimatickým zákonem

Obrázek: Evropské státy, které mají klimatický zákon. (Vlastní zpracování za [pomoci interaktivní mapy Evropy](#)).

Klimatické žaloby

V posledních letech státy čelí množství tzv. klimatických žalob. Jedná se jednak o žaloby podávané s cílem větší ochrany klimatu (ty podávají většinou jednotlivci nebo neziskové organizace), nebo o žaloby podávané proti ochraně klimatu (ty podávají např. velké fosilní společnosti). Žaloby pro ochranu klimatu žádají po vládách stanovení ambicióznějších cílů nebo dodržování již stanovených závazků. Tato skupina žalob již zaznamenala úspěchy v řadě evropských zemích, např. již v roce 2015 v [Nizozemsku](#) (soud dal vládě pokyn snížit emise do roku 2020 alespoň o 25 %), v letošním roce ve [Francii](#) (zde soud shledal, že vláda neplní svůj cíl snížit emise o 40 % do roku 2030 a nařídil jí konat), nebo [Německu](#) (zde Spolkový ústavní soud rozhodl, že emise je potřeba snižovat proporcionálně a že případná drastická opatření v budoucnu by již teď měla být vládou načrtnuta).⁴¹ I vláda České republiky již čelí dvěma žalobám tohoto druhu. První stížnost byla podána skupinou mladých Portugalců na podzim roku 2020 k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku ([Duarte Agostinho a ostatní proti Portugalsku a dalším 32 státům](#)), druhá spolkem [Klimatická žaloba ČR z.s.](#) na jaře roku 2021 k Městskému soudu v Praze. A podobným žalobám čelí mnoho dalších vlád – portugalští žalobci žalují celkem 33 evropských zemí, ale žaloby byly podány i v USA, Kanadě, Mexiku, Brazílii, Jižní Koreji, apod.

⁴¹ Německá vláda na rozhodnutí reagovala a navýšila svůj cíl pro snížení emisí pro rok 2030 na 65 %, do roku 2045 plánuje dosáhnout klimatické neutrality. Germany passes new Climate Action Law, pulls forward climate neutrality target to 2045 [online]. Clean Energy Wire, 2021 [cit. 2021-10-26]. Dostupné z: <https://www.cleanenergywire.org/news/germany-passes-new-climate-action-law-pulls-forward-climate-neutrality-target-2045>.

Druhá skupina žalob míří na vlády ze strany velkých fosilních korporací např. kvůli snahám omezit využívání uhlí (např. na [Nizozemsko míří žaloba RWE](#) kvůli avizovanému konci využívání uhlí do roku 2030). Z těchto důvodů se tak nyní evropské státy a Evropská unie snaží o vyjednání změny Smlouvy o energetické chartě.

Snaha o modernizaci Smlouvy o energetické chartě

[Smlouva o energetické chartě](#) (*The Energy Charter Treaty*, nazývaná také jako Dohoda k energetické chartě, dále jen „ECT“) je mnohostranná právně závazná mezinárodní smlouva uzavřená v roce 1994, která vytváří právní rámec pro přeshraniční spolupráci a činnosti v energetickém průmyslu, včetně obchodu a tranzitu, podpory a ochrany zahraničních investic včetně mechanismu řešení sporů ve formě mezinárodní arbitráže, a energetické účinnosti. Mezi jejími cca padesáti smluvními stranami jsou převážně evropské a asijské státy včetně EU. Jelikož na základě ECT hrozí evropským státům mnohamilionové žaloby v kontextu rozhodování o ukončení využívání uhlí,⁴² představuje ECT překážku pro rychlá opatření zmírňující změnu klimatu. Jelikož jsou smluvní strany ECT většinou rovněž smluvními stranami Pařížské dohody, je dle EU potřeba zamezit dalším investicím do energetických projektů založených na fosilních zdrojích.

Zatím neúspěšné snahy o modernizaci ECT:

V roce 2018 byl formálně schválen záměr modernizovat ECT na zasedání Ministerské konference ECT včetně témat k modernizaci.

Změna ECT musí být schválena jednohlasně všemi smluvními stranami, mezi kterými jsou i Kazachstán, Turkmenistán či Uzbekistán – státy závislé na exportu fosilních paliv. Změny blokuje také Japonsko.

Na podzim 2021 proběhlo již sedmé kolo vyjednávání o modernizaci ECT. Další kolo proběhne v listopadu 2021.⁴³

Pokud jde o postoj EU, ozývají se hlasy vyzývající k ukončení ECT (Francie,⁴⁴ Španělsko, členové EP)⁴⁵. Ovšem odstoupení komplikuje tzv. klauzule zapadajícího slunce (*sunset klauzule*), která umožňuje vznášet žaloby na ochranu investic ještě dvacet let po odstoupení dané strany. Lucembursko proto vyzvalo k pokračování ve vyjednávání o modernizaci ECT, která zahájila EU v roce 2019, ačkoliv se zdají zdlouhavá a nedostatečná.⁴⁶ Také Evropská komise zatím dávala přednost revizi ECT, nicméně v prosinci roku 2020 již připustila možné odstoupení, pokud modernizace nebude přijata v přiměřené době.⁴⁷ Je předpokládáno, že pokud k posunu ve vyjednávání nedojde do konce roku 2021, členské státy EU budou od ECT odstupovat.

⁴² Př. žaloba RWE proti Nizozemsku, které se rozhodlo ukončit využívání uhlí do roku 2030. Dostupné zde: <https://icsid.worldbank.org/cases/case-database/case-detail?CaseNo=ARB/21/4>.

⁴³ Informace EK k vyjednávání jsou dostupné zde: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2307>.

⁴⁴ Letter from French government to European Commission regarding possible withdrawal from Energy Charter Treaty - French - January 2021 [online]. Francie: Francie, 2021 [cit. 2021-06-23]. Dostupné z: <https://www.ogel.org/legal-and-regulatory-detail.asp?key=28001>.

⁴⁵ Od ECT již odstoupilo Rusko a Itálie.

⁴⁶ Podle Lucemburska je však nutné ukončení ochrany investic do fosilních paliv a výrazná změna definice „hospodářských aktivit v odvětví energetiky“, resp. „energetických materiálů a produktů“. FEIGERLOVÁ, Monika. Ukončení Dohody k energetické chartě jako řešení pro „levný“ přechod na čistou energii?. In: Centrum pro klimatické právo a udržitelnost (CLASS) [online]. Praha: Ústav státu a práva, 2019 [cit. 2021-06-23]. Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/vyzkum/class/komentujeme/>.

⁴⁷ V tom případě je navrhováno, aby státy EU vyloučily mezi sebou aplikaci sunset klauzule. Answer given by Executive Vice-President Dombrovskis on behalf of the European Commission [online]. Brusel: Evropská komise, 2020 [cit. 2021-06-23]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/P-9-2020-005555-ASW_EN.pdf.

Návrh EU na modernizaci ECT

- [EU zaslala svůj návrh na modernizaci ECT](#) sekretariátu ECT již na jaře 2020, tento návrh [doplnila dalším podáním na jaře 2021](#).
- EU navrhuje nové články zakotvující uznání potřeby dosažení cílů Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu, Pařížské dohody o změně klimatu a udržitelného rozvoje.
- Návrh EU obsahuje výslovné ujištění o právu státu regulovat svoji politiku tak, aby bylo dosaženo legitimních cílů, jako je ochrana životního prostředí, včetně zmírňování změny klimatu, ochrana veřejného zdraví, vzdělávání, bezpečnost, morálka, ochrana spotřebitele, ochrana soukromí a dat.
- Řada sporů, kterým na základě ECT čelila ČR, se týkala investic do solárních elektráren.⁴⁸ Návrh EU proto zavádí ustanovení, podle kterého rozhodnutí státu, že neudělí, neobnoví nebo neudrží podporu, nezakládá porušení ECT, kromě speciálního závázání k takové podpoře v právní úpravě nebo smlouvě.
- EU chce rovněž zajistit dodržování evropských pravidel na poskytování veřejné podpory tím, že ECT nebude členskému státu EU bránit v pozastavení vyplácení podpor a že navrácení neoprávněných podpor nebude zakládat nárok investora na odškodnění podle ECT.
- Dalším bodem ke změně je mechanismus řešení investičních sporů v podobě arbitrážního řízení, jelikož způsob řešení sporu formou rozhodčího řízení mezi investorem z EU a členským státem EU je dle Soudního dvora EU nekompatibilní s právem EU.⁴⁹ Takové spory mají být řešeny výlučně národními soudy EU. EU navrhuje nahrazení arbitrážního mechanismu multilaterálním investičním soudem.⁵⁰
- Doplnující návrh z roku 2021 přináší kompromisní návrh na postupné ukončení ochrany investic do fosilních paliv – nové investice by již nepožívaly ochrany, kromě nových investic do plynu a vodíku. Ochrana stávajících investic by byla zkrácena na 10 let, nejpozději do roku 2040.

Dne 2. září 2021 však Soudní dvůr Evropské unie vydal rozhodnutí ve věci [Komstroy Investment vs. Moldavská republika](#), v kterém dovedl, že rozhodčí doložka obsažená v článku 26 ECT, která umožňuje předložit investiční spor mezi smluvním státem ECT a investorem z jiné smluvní strany ECT k mezinárodnímu rozhodčímu řízení, je ve sporech uvnitř Evropské unie (intra-unijní spory) neaplikovatelná. Tento rozsudek je vítán ze strany environmentálních organizací, které argumentují, že státům umožní a usnadní přijímat klimatická opatření.⁵¹

⁴⁸ Ačkoliv tyto spory dopadly většinou dobře pro ČR, pro ČR z těchto sporů plynou náklady vynaložené na obhajobu. Více viz. FEIGERLOVÁ, Monika. Ukončení Dohody k energetické chartě jako řešení pro „levný“ přechod na čistou energii?. In: Centrum pro klimatické právo a udržitelnost (CLASS) [online]. Praha: Ústav státu a práva, 2019 [cit. 2021-06-23]. Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/vyzkum/class/komentujeme/>, nový článek „regulační opatření“.

⁴⁹ Viz. Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 6. 3. 2018. Slowakische Republik proti Achmea BV. Věc C-284/16.

⁵⁰ Belgie požádala Soudní dvůr EU o stanovisko, zda je mechanismus obsažený v návrhu EU na modernizaci ECT v souladu s právem EU, jelikož ponechává i možnost arbitrážního řízení. Soudní dvůr EU zatím nerozhodl. Rozhodnutí z 2. září však značí, že Soudní dvůr EU rozhodne záporně.

⁵¹ Více k tomuto např. Feigerlová, M. Soudní dvůr omezil aplikaci Dohody k energetické chartě v intra-unijních investičních sporech. Znamená to konec žalob energetických společností na klimatická opatření v EU?, Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/vyzkum/class/komentujeme/>.

Závěr

Vzhledem k tomu, že stávající klimatická politika podle dostupných studií nepovede k dosažení cílů Pařížské dohody o změně klimatu z roku 2015, některé státy se snaží zvýšit svoje klimatické ambice. Směrem k očekávanému summitu OSN o změně klimatu tak již učinily např. Spojené státy americké, Evropská unie, Japonsko, Jižní Korea, Kanada, Jihoafrická republika či Norsko. Státy se také přihlašují k dosažení klimatické neutrality do roku 2050, které je také předpokládáno v Pařížské dohodě. Dalším cílem, který si některé státy stanoví, je odklon od automobilů se spalovacími motory (kromě EU např. Čína, Indie, Japonsko, Jižní Korea, Kanada, Spojené království či Norsko). Většina těchto plánů je však stále jen vizí. Proto Evropská unie představila v létě roku 2021 tzv. balíček „Fit for 55“, který představuje legislativní předpisy vedoucí k dosažení cílů stanovených Evropskou unií. Návrhy nyní budou muset být schváleny v evropském legislativním procesu, jehož část se bude odehrávat během předsednictví ČR v Radě EU ve druhé polovině roku 2022. Na úrovni EU se ještě očekávají další doplňující návrhy, kromě jiného např. v rámci taxonomie EU se očekává akt v přenesené pravomoci ohledně jaderné energetiky, ve kterém se Evropská komise vyjádří, zda lze jadernou energetiku považovat za environmentálně udržitelný zdroj.

Ovšem bez ohledu na celounijní opatření, některé evropské státy přijímají přísnější cíle a vnitrostátní klimatickou legislativu již nyní. Jedním z důvodů je i to, že mnoho států již čelí tzv. klimatickým žalobám, kde jsou žalovány vlády z důvodu stanovení nízkých ambicí v ochraně klimatu či jejich nedodržování. Na druhou stranu, státy se obávají i žalob proti ochraně klimatu, tj. např. ze strany fosilních společností. I proto se nyní hovoří o nutnosti novelizovat Smlouvu o energetické chartě.

Anotace/Annotation**Aktuální vývoj v klimatické a energetické politice**

Tato práce představuje aktuální trendy v klimatické a energetické politice nejen v Evropské unii, ale i v mezinárodním společenství. Představuje nadcházející Konferenci OSN o změně klimatu, která proběhne na začátku listopadu ve Skotsku a očekávání směrem k ní panující. V tomto ohledu jsou analyzovány závazky a přísliby jednotlivých států v ochraně klimatu, nejen balíček Fit for 55 navazující v Evropské unii na Zelenou dohodu, ale i přísliby Číny, USA a dalších velmocí. Jsou zmíněny nejen cíle v oblasti klimatu, ale i cíle v oblasti elektromobility. Kromě vlastního příspěvku Evropské unie, kde je rozebrán obsah balíčku Fit for 55 a další opatření týkající se zejména financování, jsou zmíněny i ambicióznější cíle jednotlivých členských států, včetně vlastních klimatických zákonů. V poslední části práce je popsán současný trend klimatických žalob (např. nedávné významné rozhodnutí v Německu) a s ním související snaha o modernizaci Smlouvy o energetické chartě.

Změna klimatu, klimatická politika, Fit for 55, Zelená dohoda

Current trends in climate and energy policy

This paper presents current trends in climate and energy policy not only in the European Union but also in the international community. It introduces the forthcoming UN Climate Change Conference in Glasgow and the expectations towards it. In this regard, the commitments and pledges of individual countries in climate protection are analysed, not only the Fit for 55 package, which is the follow-up in the European Union to the Green Deal, but also the pledges of China, the USA, and other major powers. In this respect, not only climate targets are mentioned, but also targets for electromobility are presented. In addition to the European Union's contribution, which discusses the content of the Fit for 55 package and other measures, particularly in terms of financing, more ambitious national targets of some Member States are also mentioned, including the existence of national climate acts. The last part of the paper describes the current trend of climate litigation (e.g. the recent landmark decision in Germany Neubauer, et. al.) and the related efforts to modernise the Energy Charter Treaty.

Climate change, climate policy, Fit for 55, Green Deal

PARLAMENTNÍ INSTITUT plní úkoly vědeckého, informačního a vzdělávacího střediska pro Poslaneckou sněmovnu, její orgány, poslance a Kancelář Poslanecké sněmovny, pro Senát, jeho orgány, senátory a Kancelář Senátu. Naše činnosti a produkty uvádíme níže.

Oddělení všeobecných studií	STUDIE Srovnávací studie Analytické studie	ODPOVĚDI NA DOTAZ Stručné odpovědi na dotazy členů Parlamentu	VYBRANÁ TÉMATA Studie zpracované k aktuálním problematikám	MONITORING Vybrané hospodářské měnové a sociální ukazatele	MIGRACE Přehled aktualit v oblasti migrace za vybrané období
	PŘEHLED SZBP Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU	EUROZÓNA+ Přehled ekonomických událostí v EU	PODKLADY pro zahraničně politická jednání	PŘEDNÁŠKY pro zahraniční delegace, PS, Senát	
Oddělení pro evropské záležitosti	STANOVISKA kompatibility nevládních návrhů zákonů s právem EU	KONZULTACE k předkládaným vládním návrhům zákonů	DOKUMENTY EU Výběr z aktů a dokumentů EU zaslaných PS	ZPRÁVY Aktuální agenda v Bruselu	PODKLADY pro jednání výboru na mezinárodní úrovni
	INFORMAČNÍ STŘEDISKO Informace o činnosti Poslanecké sněmovny a prohlídky budov	ECPRD Spolupráce s Evropským centrem pro parlamentní výzkum a dokumentaci	PŘEDNÁŠKY pro Poslaneckou sněmovnu, pro školy, veřejnost	INFORMAČNÍ MATERIÁLY o fungování Poslanecké sněmovny, o legislativním procesu	ZÁPISY ze schůzí, seminářů, přednášek, kulatých stolů

AKTUÁLNÍ VYDÁNÍ:

Název: Aktuální vývoj v klimatické a energetické politice
Autoři: Balounová, E.
Číslo: Vybraná témata č. 16/2021
Datum: říjen 2021

Klíčová slova:
Klimatická politika, Fit for 55, Zelená dohoda

EDICE: VYBRANÁ TÉMATA

Typ edice: online, ISSN 2533-414X
URL: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=3>
První vydání edice: leden 2005
Frekvence vydání edice: nepravidelná
Zaměření: aktuální témata relevantní pro činnost Parlamentu České republiky
Jazyk: CZ
Vydavatel: Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1